

ÖMER SEYFETTİN HİKÂYELEERİNİN HİKÂYE HARİTASI YÖNTEMİNE, METİN ELEMENTLERİNE VE ÇOCUK EDEBİYATINA GÖRE İNCELENMESİ

İbrahim DOYUMĞAÇ*

Özet: Bu çalışmada, Ömer Seyfettin hikâyelerinin hikâye haritası yöntemine, metin elementlerine ve çocuk edebiyatına göre incelemesi yapılmıştır. Çalışma, tarama yöntemlerinden betimsel model ve içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada örneklem olarak Ömer Seyfettin'in Akçağ yayınlarında yayımlanan "And" hikâyesinden 4, "Ferman" hikâyesinden 4 ve Timaş yayınlarında yayımlanan "İlk Namaz" hikâyesinden de 2 hikâye olmak üzere toplam 10 hikâye kullanılmıştır. Hikâyelerin hikâye haritası tablolar şeklinde, metin elementleri ise grafikler şeklinde gösterilmiştir. Çalışmada Ömer Seyfettin hikâyelerinin hikâye haritası ve metin elementleri göz önüne alınarak içerik analizi ile konu, tema, dil ve anlatıma değinilmiş; hikâyelerin çocuklar için uygun olup olmadığı bu açıdan açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Ömer Seyfettin, hikâye haritası, metin elementleri, çocuk edebiyatı

CONSIDERING ACCORDING TO OMER SEYFETTİN'S STORIES THE METHOD OF MAPS, TEXTS ELEMENTS AND CHILDREN'S LITERATURE

Abstract: In this study, the analysis of Omer Seyfettin's stories were carried out according to the method of story maps, text elements and children's literature. The study was made through descriptive model of screening methods and content analysis. As a sample in the study, totally 10 of Omer Seyfettin's stories were used, 4 of the stories from *And* published by Akçağ publication, 4 of the stories from *Ferman* published by Akçağ publication and 2 of them from *İlk Namaz* published by Timaş publication. The story maps of the stories were shown as tables, text elements were shown in the graphs. In the study, considering the story map and text elements of Omer Seyfettin's stories, it was mentioned about the subject, theme, language and expression with content analysis; and it was attempted to explain the stories whether they are appropriate for children or not in this regard.

Key words: Omer Seyfettin, story map, text elements, children's literature

Giriş

Yazılmış ve yazılan her metin okuyucu için önem taşımaktadır. Bu, hem çocuk hem de yetişkin için geçerli bir durumdur. Yetişkin biri hangi metni okuyup okumayacağını ayırt edebilirken çocuk bu ayrımı yapamamaktadır. Dolayısıyla çocuklar için yazılmış eserlerin çocuğun dil becerisi

*Adıyaman Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, E-Posta: ibrahim63doyum@gmail.com

düzeyine uygun olması, metinsellik ölçütleri açısından sağlam olması ve metnin hangi türde yazılmış ise o türün özelliğini taşıması; çocuğun o metnin temasını, konusunu, ana fikrini ve yardımcı fikirlerini doğru anlaması bakımından önemlidir. Çocuğun okuduğu ve dinlediği metinler, çocuğun kişilik gelişimini ve dil becerisini etkilemektedir. “Çocukların okuyacağı veya dinleyeceği eserlerin onların davranışlarında olumlu değişiklikler yapması beklenilmektedir. Bu durum ‘bireyin davranışlarında istenilen değişiklikleri yapma süreci’ olarak nitelendirilen eğitimin temel hedefiyle örtüşmektedir” (Zengin ve Zengin, 2007:55).

Türkiye’de kitapları en çok basılan yerli hikâyecilerden biri Ömer Seyfettin’dir (Çocuk Vakfı, 2006:10). Ömer Seyfettin’in hikâyeleri hem okulda öğretmenler tarafından öğrencilere okutulmakta hem de çocuğun/çocukların anne ve babası tarafından satın alınarak çocukların bu hikâyeleri okuması istenmektedir. Ömer Seyfettin hikâyelerini çocuklar için yazmasında konularını çocukluktan alan anılarla doludur. “Ömer Seyfettin’in hikâyeleri, çocuklar tarafından hâlâ ilgiyle okunmakta, ders kitaplarında kendine yer bulmaktadır” (Şimşek, Arslan ve Yakar, 2011:57).

Bu bağlamda düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinin çocuklar için önem taşıdığı görülmektedir. Yazarın hikâyelerinde Türkçeyi sağlam kullanması, hikâyelerini bu açıdan çocuklar için önemli kılan başka bir unsurdur. Ceran ve Karabacak, yaptığı “Ömer Seyfettin’in Falaka Hikâyesinin Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi” çalışmasında bu hikâyenin söz varlığı, cümle yapısı, okunabilirlik, tutarlılık ve hikâye haritası açısından Türkçe eğitimine yararlı hikâyelerden olduğunu ifade etmektedir (Ceran ve Karabacak, 2014:71). Bu açıdan düşünüldüğünde Ömer Seyfettin’in üzerinde durulması gereken bir hikâyeci olduğu anlaşılmaktadır.

Çocuk edebiyatı için yapılan tanımlardan biri şöyledir: “Gelişim sürecindeki çocuğun anlama ve kavrama düzeyini dikkate alarak duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyata çocuklar için edebiyat ya da kısaca çocuk edebiyatı denir” (Şimşek, Yalçın ve Yakar, 2011:39). Sis ve Gökçe’ye göre ise, çocuk edebiyatı; “Gelişme ve yetişme dönemindeki çocukların temel dil becerilerine (anlama ve anlatma), hayal, duygu ve düşünce evrenine seslenen, yaşamını zenginleştiren, onlarda ‘güzellik’ duygusu uyandıran sözlü ve yazılı ürünlerin genel adıdır. Çocuk merkezli düşünceyle yola çıkan çocuk edebiyatının temel kaygısı çocuğa göreliktir” (Sis ve Gökçe, 2011:1926). Bu açıklamalardan anlaşıldığı gibi çocuk edebiyatının merkezinde çocuk ve çocuğa yazılan eser/ürün vardır. Bundan dolayı çocuk edebiyatı alanında eser veren yazar ve şairlere büyük sorumluluklar düşmektedir: “Çocuk edebiyatı yazarı olmak, şuur ve hassasiyet meselesidir. Çocuğu tanıyabilme ve yeri gelince çocuksu olabilme becerisidir. Çocuğun dünyasını tanıyabilme ve dünyanın hazzını duyabilme yetisidir” (Baş, 2014:473).

“Çocuk ve gençlik yazını, belli ölçütler ve nitelikler göz önüne alındığında yazın derslerindeki kuruluşu, katılığı ve boşluğu doldurabilir. Yeni okumaya başlayan çocuklara okuma sevgisi, okuma alışkanlığı ve yazınsal

duyarlık kazandırabilir” (Dilidüzgün, 1996:22). Bu bağlamda düşünüldüğünde çocuk edebiyatı, çocukların kaliteli eserleri/ürünleri okuması bakımından önemlidir. “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir” (Sever, 2003:11). Çocuğa küçük yaşta okutulan edebi eserler, çocuğun duygu ve düşünce dünyasının ve çocukta millî bir kimliğin oluşmasını sağlamaktadır.

Engin ve Engin, edebiyatın, bir milletin aynası olduğunu ve millî kimliğin oluşmasında etkili bir rol oynadığını ifade etmekte, tarih ile öğrenilen bilgiler, edebiyat ile canlı hâle getirilemezse millî bilincin oluşmayacağını belirtmektedir (Engin ve Engin, 2007:83). Tarihî ve millî bir duygu ile yazılmış eserlerin çocuklara okutulması, çocukların bu duyguları benimsemesini sağlamaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinin tarihî ve millî temalar çerçevesinde oluştuğu görülmektedir. Bu hikâyelerin öğrencilere okutulması, öğrencilerde millî bilincin oluşmasını sağlayacaktır.

Hikâye

Hikâye; “Yaşanmış ya da yaşanması mümkün bir olayı, yer ve zaman belirterek anlatan edebî türdür” (Kavruk vd. 2006:170). Çeçen ve Çiftçi’nin yaptığı bir araştırmaya göre Türkçe ders kitaplarında en çok yer verilen türlerden biri hikâyedir (Çeçen ve Çiftçi, 43:2007). Benzer şekilde “Çocuk Vakfı’nın” da yaptığı araştırmaya göre Türkiye’de en çok okunan kitapların başında “hikâye” türünde yazılmış kitaplar gelmektedir” (Çocuk Vakfı, 2006:9). Akyol’a göre “Hikâyeler, çocukların kişilik ve dil kullanımını açısından gelişmelerini sağlar. Hikâyeler, çocuğun kelime hazinesini zenginleştirerek dilin gücünü tanıtır ve mesajı iletmede yaratıcı olarak nasıl kullanıldığını sezdirir. Hikâyeler yeni kavramların kazanımında ve içinde yaşanılan toplumun kültürünü, sosyal değerlerini aktarmada da önemli araçlardır” (Akyol, 2014:161).

“Hikâye, insanlık tarihinde binlerce yıldır kullanılan bir metin türüdür. Zamana ve kültürlere göre birtakım değişiklikler gösterse de hikâye, metin elementleri en somut biçimde tespit edilebilen ve metin yapısı bakımından insanlarda ortak beklentiler oluşturan bir türdür” (Coşkun, 2005:108).

“Her toplumda ve her kültürde hikâye ve masallar, çocukların en çok ilgi duyduğu türlerdendir. Çocukların ilk dil edinimlerinde hikâyeler ve masallar önemli bir yere sahiptir. Hikâye ve masallar belli bir yaşa kadar çocukların hayatının bir parçasıdır adeta. Çocuklar dinleme yoluyla ilk yaşlardan itibaren öğrendikleri hikâye türünü, sözlü ve yazılı biçimde anlatarak geliştirmektedir” (Coşkun, 2009:253).

Hikâye Haritası

“Hikâye haritaları metindeki elementleri dilin soyutluğundan çıkarak şematize etmek suretiyle metnin daha kolay anlaşılmasını; ana karakter, zaman, mekân ve sonuç gibi unsurlar yoluyla da metnin benzer metinlerle

karşılaştırılmasını sağlayarak metinler arası okuma yapılmasına imkân verir” (Çeçen, 2010:432). Davis ve Mcherson’a (1989) göre hikâye haritası, hikâye unsurlarının bir kısmının veya tamamının bu unsurlar arasındaki ilişkinin grafikler biçimindeki sunumudur (Akt.: Işıkdoğan, 2009:22).

Hikâye haritaları metnin genel yapısını oluşturmaktadır. Çocuk hikâyelerinin bu yapı içerisinde oluşturulması, hikâyelerin anlaşılabilirliğini kolaylaştırmaktadır. Çocuk belli bir yaşa kadar zihinsel olarak somut dönemde olduğu için çocuğa okutulacak ya da çocuğun okuyacağı hikâyelerin sistematik bir düzen içerisinde yazılması/olması gerekmektedir. Hikâye metnlerinde, metinlerin hikâye haritalarının bütün elementlerini sağlaması, çocuğun okuyacağı ya da dinleyeceği metnin daha kolay anlaşılmasını sağlamaktadır.

“Hikâye haritası; metnin dekor, ana ve yardımcı karakterler, başlatıcı olay, problem, problemi çözüm girişimleri, sonuç, ana fikir ve tepki olmak üzere sekiz elementin yardımıyla daha iyi anlaşılmasını ve hatırlanmasını sağlayan zihinsel bir şema ya da yapıdır” (Gökçe ve Sis, 2011:1926). Bu açıklamadan da anlaşıldığı gibi hikâye haritası metnin ana iskeletini oluşturan birleşenlerdir. Bu birleşenlerden birinin tam olarak açıklanmaması, çocuğun zihninde, okuduğu metin ile ilgili soru işaretlerinin oluşmasına neden olmaktadır.

Çocukların okuma ve yazma çalışmaları hikâye metinleri ile başlamaktadır. Çocukların okuduğu hikâyeleri anlamaları için, çocuklara kısa hikâyeler okutularak çocukların anlama becerisi geliştirmeye çalışılmalıdır. Bu durum aşamalı bir biçimde çocukların düzeyine göre metin uzunluğu artırılarak devam ettirilmelidir. “Hikâye anlatımı çocukları eğlendirirken hayal dünyalarının da gelişmesini sağlar. Dili etkili kullanma becerileri gelişirken hikâye unsurlarını içselleştirmeye çalışarak yeni yorumlar eklemelerine fırsat tanınmış olur” (Akyol, 2014:24). Graesser, Golding ve Long’a (1991:171) göre, “Okuma ve anlama çalışmalarında genellikle hikâye edici metinlerden yararlanılmaktadır. Özellikle ilköğretimin ilk yıllarında öğrenciler hikâyelerle sık sık karşılaşır. Hikâyeler, bir noktaya işaret etme, dinleyicileri eğlendirme, yakınma, bir tartışma ortamı oluşturma gibi pek çok iletişim durumunu yansıtmak için tasarlanmıştır” (Akt.: Baştuğ ve Keskin, 2013:285).

“Metinlerin, türlerine özgü bazı karakteristik özellikleri vardır. Bu özellikler, edebî tür açısından metni, diğer metinlerden ayırmanın yanında eğitim açısından da okuyucuya çeşitli katkılarda bulunur”(Çeçen, 2010:433). Bu bağlamda düşünüldüğünde hikâye metnlerinin kendine özgü özellikleri ve kendisini oluşturan unsurlar/elementler vardır. Hikâyeyi oluşturan bu unsurlar/elementler hikâye haritası olarak adlandırılmaktadır.

Bauman, Bergeron (1993); Dimino, Gersten, Carnine ve Blake (1990); Idol-Maestas ve Croll (1985); Lubin ve Sewak (2007); Yılmaz’a (2008) göre, “hikâye edici metinlerde okunandan anlam kurmada hikâye haritasından faydalanılmaktadır. Hikâye haritası, dekor, karakterler, problem, sonuç gibi bir takım unsurları içerir. Pek çok araştırma hikâye haritası tekniğinin, oku-

duğunu anlama üzerinde etkili olduğunu ve anlama sürecini kolaylaştırdığını göstermektedir” (Akt.: Baştuğ ve Keskin, 2013: 285).

Barlett (1932); Labov (1972); Rumelhart (1975); Longacre (1976); Van Dijk (1980: 116); Hoey’e (1983) göre, hikâye yapısı elementleri belli bir şemaya dayanmaktadır. Bu şemaların gelişimi için hikâye yapıları oluşmuştur. Farklı bilim insanlarının (Barlett, 1932; Labov, 1972; Rumelhart, 1975; Stein ve Glenn, 1970: 53-119; Van Jik, 1980: 116; Hoey, 1983; Özmen, 1999: 105-117; Akyol, 2006: 150-151) ortaya koyduğu hikâye yapılarından hareketle hikâye yapıları şu şekilde sıralanabilir: 1) Dekor, 2) Kahramanların tanıtılması, 3) Başlatıcı olay, 4) Problem, 5) Girişim, 6) Sonuç, 7) Tepki (Coşkun, 2009:253-255).

Metin Elementleri

Bir metni oluşturan elementler türden türe değişmektedir. Hikâyeyi oluşturan elementler başkadır; şiiri oluşturan elementler başkadır. Örneğin Aktaş şiir incelemesini; zihniyet, yapı, tema, dil ve ahenk açısından ele almakta ve bu unsurlar açısından değerlendirmektedir (Aktaş, 2011:28-39). Akyol hikâye elementlerini; sahne, ana ve yardımcı karakter, başlangıç olayı, problem, problem çözme teşebbüsleri, sonuç, ana fikir ve tepki olarak açıklamaktadır (Akyol, 2014:173-174).

“Metin elementleri, bir metnin hikâye özelliği göstermesi bakımından önemlidir. (...) Metin elementleri yönünden bir hikâyenin zayıf olması, anlatımın kuru, konunun sıradan olduğu anlamına gelmez. Aksine, böyle bir hikâyenin anlatımı akıcı, konusu ilginç, verdiği mesaj çok anlamlı olabilir” (Çeçen, 2009:152).

Çocuklara yönelik yazılmış veya yazılacak hikâyelerin metin elementlerinin tamamını yansıtması, çocukların hikâyeyi kolay anlamasını sağlamaktadır. Ana karakterin/karakterlerin, yardımcı karakterin/karakterlerin, başlangıç olayının, problemin, ana fikrin, sonucun ve tepkinin tam olarak açıklanmadığı veya verilmediği hikâyeleri anlamak çocuk açısından güçleşebilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Ömer Seyfettin hikâyelerinin, hikâye haritasını çıkarmak, hikâyeleri bu yöntemle incelemek, hikâyelerden hareketle metin elementlerinin puan dağılımını göstermek ve Ömer Seyfettin hikâyelerinin çocuk edebiyatı açısından değerlendirilmesini yapmaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Örneklem olarak seçilen Ömer Seyfettin’in 10 hikâyesinde en çok hangi elemente yer verilmiştir?
2. Örneklem olarak seçilen Ömer Seyfettin’in 10 hikâyesinde en az bulunan elementler hangileridir?
3. Hikâye haritası özelliklerinden hareketle Ömer Seyfettin hikâyelerinin çocuklar için önemi nedir?

4. Hikâye haritası bağlamında düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyeleri çocuk kitapları niteliklerini taşıyor mu?

5. Dil ve anlatım bağlamında değerlendirildiğinde Ömer Seyfettin hikâyeleri çocuklar için uygun mudur?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ömer Seyfettin'in yaklaşık 150 hikâyesinden 10 hikâyesinin örneklem olarak ele alındığı bu çalışmada, araştırma yöntemlerinden betimsel model ve içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklem türünü "basit tesadüfi örneklem" oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme (Oransız eleman örnekleme), evrendeki elemanların tek tek seçilme şansına sahip oldukları örnekleme türüdür (Karasar, 2014:113). Bu çalışmada doküman analizi yapılmış ve aynı zamanda nicel ve nitel araştırma verilerinden yararlanılmıştır. Araştırmada evren, Ömer Seyfettin hikâyeleri iken; örneklem, Ömer Seyfettin'in 10 hikâyesidir. Araştırmadaki verilerin güvenilirliği için örneklem olarak alınan Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, başka yayınlardan da okunmuştur.

Araştırmanın Aracı

Bu çalışmanın alanını Ömer Seyfettin'in 10 hikâyesi oluşturmaktadır. Hikâyeler ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablodaki örnekleme bakıldığında, örneklemin Ömer Seyfettin'in Akçağ'da yayımlanan "And" hikâyesinden 4, "Ferman" hikâyesinden 4 ve Timaş'da yayımlanan "İlk Namaz" hikâyesinden de 2 hikâyeden oluştuğu görülmektedir.

Hikâyeler	Hikâyenin geçtiği kitap	Sayfa numarası	Yayın evi
1 And	And hikâyesi	7-21	Akçağ
2 Yalnız Efe	And hikâyesi	21-31	Akçağ
3 Nezle	And hikâyesi	32-45	Akçağ
4 Büyücü	And hikâyesi	46-60	Akçağ
5 İlk Namaz	İlk Namaz hikâyesi	7-17	Timaş
6 Ferman	Ferman hikâyesi	7-30	Akçağ
7 Forsa	Ferman hikâyesi	31-39	Akçağ
8 Bir Çocuk Aleko	Ferman hikâyesi	40-69	Akçağ
9 Tam Bir Görüş	Ferman hikâyesi	70-80	Akçağ
10 İlk Cinayet	İlk Namaz hikâyesi	51-59	Timaş

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veri toplama aracı olarak Ömer Seyfettin hikâyelerinden 10 hikâyesi kullanılmıştır. Öncelikle hikâyelerin hikâye haritası çıkarılmış ardından da hikâyelerin metin elementleri puan dağılımı grafiklerle gösterilmiştir. Metin elementleri Çoşkun'un, Harris ve Graham tarafından geliştirildiği ölçeğe göre puanlandırılmıştır (Çoşkun, 2005:275-277) Puanlama; ana

karakter 0-2, mekân 0-2, zaman 0-2, başlatıcı olay 0-2, amaç 0-3, girişim 0-4, sonuç 0-2, tepki 0-2 biçimindedir. Metin elementlerinin puanlaması, Coşkun'un metin elementleri puan özellikleri göz önüne alınarak yapılmıştır. Hikâye metinleri, aşağıdaki hikâye haritaları ve metin elementleri çerçevesinde incelenmiştir.

1. Kahramanlar: “Hikâyelerde belirli rolleri olan ana karakter ve yardımcı karakterlerden oluşan şahıs kadrosudur” (Çeçen, 2010:435). Hikâyelerin şahıs kadrosu hikâyeden hikâyeye değişmektedir. Kahramanlar hikâyedeki olayın akışını etkileyebilir. “Olayın meydana gelmesinde, gelişim ve sonuç aşamalarında insan tutumları, takındığı tavırlar, psikoloji özellikleri kişiler ve kişilerin karakteri boyutunu oluşturur” (Güleryüz, 2002: 294).

2. Mekân: Hikâyede olayın geçtiği yerdir. Mekân olayın durumuna göre ev, bahçe, kasaba, kır, sokak, ilçe, şehir veya ülke olabilmektedir. Çeçen'e göre, “Modern hikâyede mekân, metinde bir dolgu malzemesi değil, karakter(ler) üzerinde etkisi olan bir metin ögesidir” (Çeçen, 2010:435). Tekin; mekânın tasvir edilmesinin sadece anlatı sisteminin inşa edilmesi açısından değil, aynı zamanda okuyucu açısından da önemli olduğunu ve mekânın karakter üzerinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir (Tekin, 2001: 130).

3. Zaman: Hikâyede zaman dilimini ifade eden süredir. Bu süre; gün, ay, hafta, yıl, gece-gündüz vakti veya geçmiş bir dönem olabilir. Aktaş, zaman ile olayın birbiri ile ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Aktaş'a göre olayda iki zaman vardır. Biri olayın geçtiği zaman dilimi; ikincisi ise okuyucunun olayı öğrendiği zaman dilimidir. Ona göre zaman metin içindeki fiillerden anlaşılabilir (Aktaş, 1991:117-119).

4. Başlatıcı olay: “Hikâyedeki olaylar dizisini başlatan olaydır. Başlatıcı olayın ana işlevi hikâyede çözülmesi gereken bir problemi ortaya çıkarmaktır. Başlatıcı olay, bir doğal olay veya açlık, acı veya hastalık gibi fiziksel bir sebebe dayanan bir olay olabildiği gibi psikolojik bir durum veya sosyal bir gereksinim de olabilir” (Coşkun, 2009:254).

5. Problem: “Hikâyedeki temel sorundur. Çözülmesi gereken bilinmezliktir” (Akyol, 2014: 173). “Hikâyedeki olayların merkezinde yer alan çatışma durumudur. Bu çatışma, başlatıcı olaydan sonra ortaya çıkar ve ana karakterin hikâyedeki diğer karakterlerle veya doğal engellerle mücadelesi şeklinde ortaya çıkabilir” (Coşkun, 2009:255).

6. Girişim: Akyol, girişimi problem çözme teşebbüsü olarak almaktadır. Akyol'a göre, girişim problemi çözmek için başvuru olan etkinliklerdir (Akyol, 2014:174). “Girişim bölümü çoğunlukla problemin çözülmesini sağlar. Fakat bazen çözüm kahramanın girişimleri ile değil de başka bir sebebiyete bağlı olarak ortaya çıkabilir. Girişim hikâyenin en uzun bölümünü oluşturur. Hikâyede kahramanın birden çok girişimi olabilir” (Coşkun, 2009: 255).

7. Sonuç: “Hikâyenin bitişini gösteren bölümdür. Burada, problemin nasıl çözüldüğü sorusu cevap bulur” (Çeçen, 2010:435).

8. Tepki: “Bu bölümde karakterin girişimlerinin kısa veya uzun vadeli sonuçlarına gösterdiği tepki veya ana karakterin amaca ulaşmasının hikâyede yer alan ikinci karakteri nasıl etkilediği ifade edilir” (Coşkun, 2009:255). “Olayın çözüm şekline göre tepki olumlu veya olumsuz olabilmektedir. Bazen metinde ana karakterin tepkisi açıkça belirtilir. Okuyucuya sadece bunu ifade eden cümleleri bulmak kalır. Bazen de tepki açıkça verilmez ve okuyucu genel sonuçtan hareketle tahminde bulunur” (Akyol, 2014:174).

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma sonucunda çıkarılan hikâye haritaları bulunmaktadır. Ömer Seyfettin hikâyelerinin hikâye haritaları ve metin elementleri tabloda görüldüğü gibi birinci hikâyeden onuncu hikâyeye kadar incelenmiş ve içerik analizi ile çocuk edebiyatı açısından önemine değinilmiştir.

Hikâyelerin, hikâye haritası ve metin elementleri aşağıda ayrı ayrı gösterilmiştir.

Ömer Seyfettin hikâyelerinin, hikâye haritasının çıkarıldığı ve metin elementlerinin tespit edildiği bu çalışmada aşağıdaki bulgu ve yorumlara ulaşılmaktadır.

Araştırmanın “Örnekleme olarak seçilen Ömer Seyfettin’in 10 hikâyesinde en çok hangi elemente yer verilmiştir?” şeklinde ifade edilen birinci alt amaç ile ilişkin bulgularına Tablo 10’den ulaşılabilmektedir.

“Alınabilecek en yüksek puan” ile “alınan puan” Tablo 10’da karşılaştırıldığında, Ömer Seyfettin hikâyelerinin metin elementlerine göre en yüksek puan “başlatıcı olay” ve “tepki” elementleri olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, “başlatıcı olay” elementinin alabileceği en yüksek puan 20 iken aldığı puan 17’dir. “Tepki” elementinin alacağı puan 20 iken aldığı puan 14’tür.

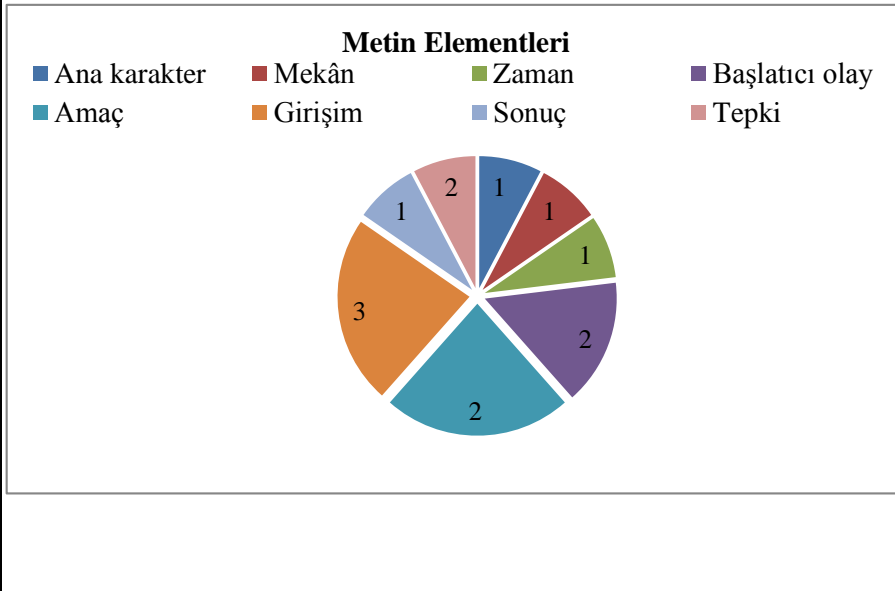
Araştırmanın “Örnekleme olarak seçilen Ömer Seyfettin’in 10 hikâyesinde en az bulunan elementler hangileridir?” şeklinde ifade edilen ikinci alt amaç ile ilişkin bulgularına Tablo 10’den ulaşılabilmektedir. En az bulunan elementin “zaman” olduğu görülmektedir. Zaman elementi, analiz edilen bütün hikâyelerde en az çıkan element durumundadır. Dolayısıyla bu verilerden hareketle denilebilir ki Ömer Seyfettin’in hikâyeleri zaman elementleri açısından zayıftır. Çalışmada “zaman elementinin” alabileceği en yüksek puan 20 iken alınan gerçek puan 9’dur. Diğer en az yer verilen iki elementten biri “mekân”, bir diğeri ise “girişim”dir.

Ömer Seyfettin’in hikâyelerinde geçen “zaman elementleri” ile ilgili ifadeler ayrıntılı betimlenmemiş, zaman ifadeleri sadece isim olarak geçmiştir. Hikâyelerde geçen zaman; ilkbahar, akşam, okul yılları, çocukluk yılları gibi zaman dilimini gösteren sözcüklerle sınırlı kalmıştır. Yazarın, “*Bir Çocuk Aleko*” adlı hikâyesinde zamanı belirtecek bir ifade bulunmamaktadır. Aynı biçimde “*Büyücü*” adlı hikâyede de belli bir zaman dilimi bulunmamaktadır.

1- HİKÂYE AND

1- KAHRAMANLAR	Ana ka- rakter:	Yardımcı karakter
	Ak Bey (Yüzbaşı- oğlu, Anlatıcı Özne)	Büyük Hoca, Küçük Hoca, Mistik, Ali, Öğrenciler, Ak Bey'in Annesi, Ak Bey'in Babası, Hacı Budak, Sopalı Amcalar
2-MEKÂN	Gönen, Okul	
3-ZAMAN	Akşam, Okul günleri	
4-BAŞLATICI OLAY	Bahçedeki abdest fiçisinin musluğunun koparılması	
5-PROBLEM	Ak Bey'in annesinin Ak Bey'in ant içmesini istememesi Ak Bey'in kendini huzursuz ve yalnız hissetmesi	
6-GİRİŞİM	Arkadaşlarının ant içmesini gören Ak Bey'in ant içmeyi düşünmeye başlaması	
7-SONUÇ	Ak Bey'in Mistik ile ant içmesi, Ak Bey'e saldıracak olan kuduzlu köpeğin Mistik tarafından engellenmesi ve Mistik'in ölmesi	
8-TEPKİ	Ak Bey'in annesinin, Ak Bey'in ant içmesine karşı çıkması	

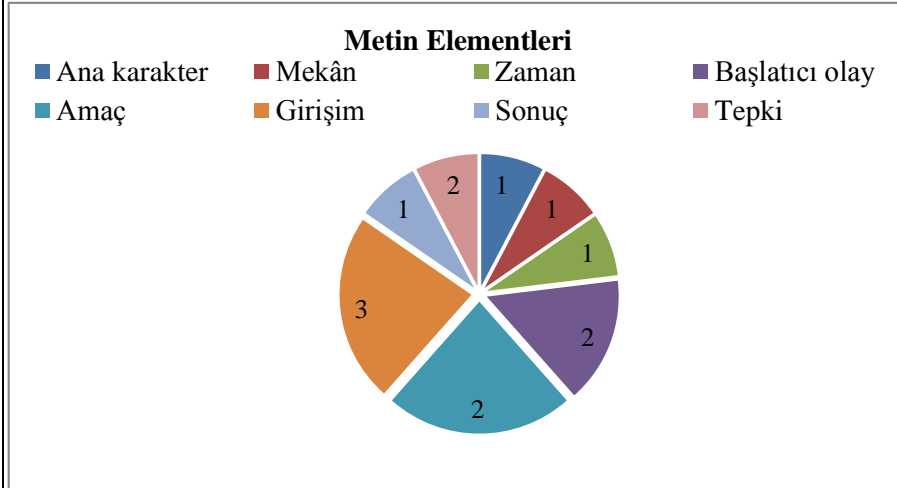
Grafik1: And Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

2- HİKÂYE YALNIZ EFE

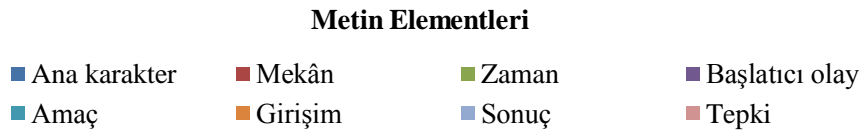
1-KAHRAMANLAR	Ana karakter/ler	Yardımcı karakterler
	Yalnız Efe, İhtiyar adam (Kılavuzum Kum), Yazarın kendisi (Anlatıcı)	Eseoğlu, Sarhoş Yüzbaşı, Yörük (Yalnız Efe'nin babası),
2-MEKÂN	Çam ağacı altı (Yarın başı)	
3-ZAMAN	Sabah	
4-BAŞLATICI OLAY	Yalnız Efe'nin babasının, Eseoğlu'nun çiftliğine gidip oradaki korucudan alacağını istemesi	
5-PROBLEM	Yalnız Efe'nin babasının öldürülmesi	
6-GİRİŞİM	Yalnız Efe'nin babasının kim öldürdüğünü anlaması ve hükümete gitmesi	
7-SONUÇ	Yalnız Efe sayesinde kimsenin, kimseye haksızlık etmemeye başlaması Camilerin şenlenmesi, köylünün zulümden kurtulması; öksüz ve yoksulların yüzünün gülmesi	
8-TEPKİ	Sarhoş yüzbaşının Yalnız Efe'ye laf etmeye başlaması ve Yalnız Efe'yi dövmesi	

Grafik 2: Yalnız Efe Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

3- HİKÂYE NEZLE

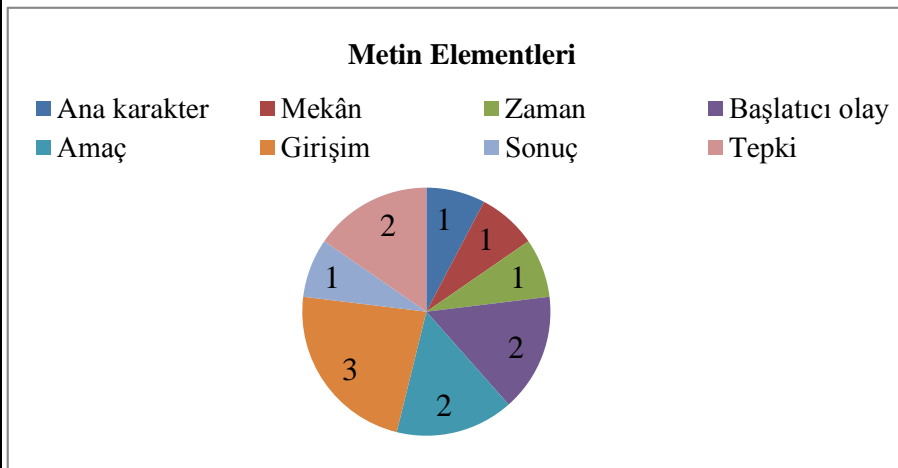
1-KAHRAMANLAR	Ana karakter/ler	Yardımcı karakterler
	Masume Hanım, Himmet	İhtiyar (Masume Hanım'ın Kocası), Tezveren Dede
2-MEKÂN	Yol	
3-ZAMAN	İlkbahar	
4-BAŞLATICI OLAY	Masume Hanım'ın otuz dokuz yaşına girmesi	
5-PROBLEM	On yıl önce kocası ölmüş Masume Hanım'ın kısmetinin açılmaması Himmet'in, Masume Hanım'ın kendisini istediğini anlamaması	
6-GİRİŞİM	Masume Hanım'ın kısmetinin açılmaması üzerine Himmet'i istemeyi düşünmesi	
7-SONUÇ	Himmet'in Masume Hanım'ın kendisini istediğini anlamaması üzerine Masume Hanım'ın yeni hayallere dalması Himmet'in, Masume Hanım'ın kendisini niçin azarladığını anlamaması	
8-TEPKİ	Eylemsel Tepki: Masume Hanım'ın Himmet'e laf açmak için git bu zavallı ineği kurtar demesi Duyuşsal Tepki: Masume Hanım'ın hoşuna gidiyor muyum demesine karşın Himmet'in bunu anlamaması üzerine Masume Hanım'ın sinirlenmesi	

Grafik 3: Nezle Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

4- HİKÂYE BÜYÜCÜ

	Anakarakter	Yardımcı karakterler
1- KAHRAMANLAR	Selâhaddin	Alp Arslan(Doğan'ın babası), Doğan, Doğan'ın hizmetçisi (Kambur hizmetçi) Ferruh Şah, Mutaassıp
2-MEKÂN	Şam, Kâle, Doğan'ın evi, Emeviye camii, Akkâ	
3-ZAMAN	Kış, Yaz	
4-BAŞLATICI OLAY	Doğan Bey'in evinden hiç çıkmaması	
5-PROBLEM	Doğan Bey'in evinden çıkmaması üzerine şehir halkının yaşanan bütün olumsuzlukları Doğan Bey'den kaynaklandığını idea etmesi	
6-GİRİŞİM	Doğan Bey'in evden çıkmaması üzerine şehir halkının Doğan Bey'in niçin evden çıkmadığını idea etmesi	
7-SONUÇ	Şehir halkının şikâyeti üzerine Selâhaddin'in emri ile Doğan Bey'in şehirden ayrılması Doğan Bey'in şehir halkını mutaassıpların elinden kurtarması ve Selâhaddin'in Doğan Bey'e bunun karşılığında bir şeyler vermeye çalışması	
8-TEPKİ	Doğan Bey'in evinden dışarı çıkmaması üzerine şehir halkının Doğan Bey'i Selâhaddin'e şikâyet etmesi Ferruh Şah'ın Selâhaddin'in hiç suçu olmadığını Selâhaddin'e söylemesi	

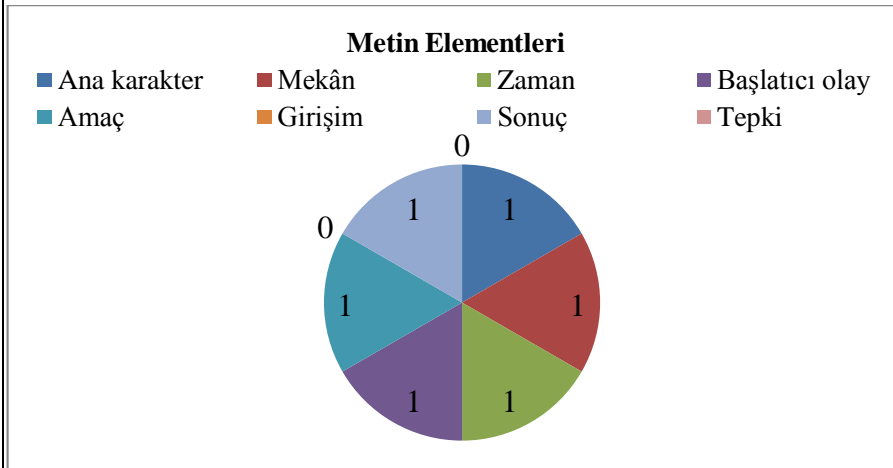
Grafik 4: Büyücü Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

5- HİKÂYE İLK NAMAZ

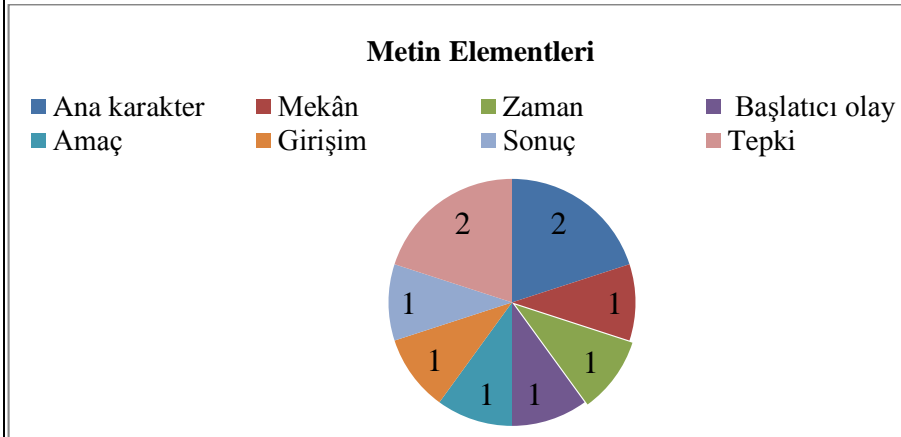
1-KAHRAMANLAR	Ana karakter	Yardımcı karakterler
	Ömer, (Anlatıcı, Öznenin kendisi)	Ömer'in annesi, Pervin
2-MEKÂN	Oda	
3-ZAMAN	Kış, Sabah vakti	
4-BAŞLATICI OLAY	Ömer'in annesinin, Ömer'i sabah namazına uyandırmaya çalışması	
5-PROBLEM	---	
6-GİRİŞİM	---	
7-SONUÇ	Ömer'in annesinin Kur'an okuması ve Ömer'in annesinin güzel sesini dinleyip hayallere dalması	
8-TEPKİ	---	

Grafik 5: İlk Namaz Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

6- HİKÂYE FERMAN

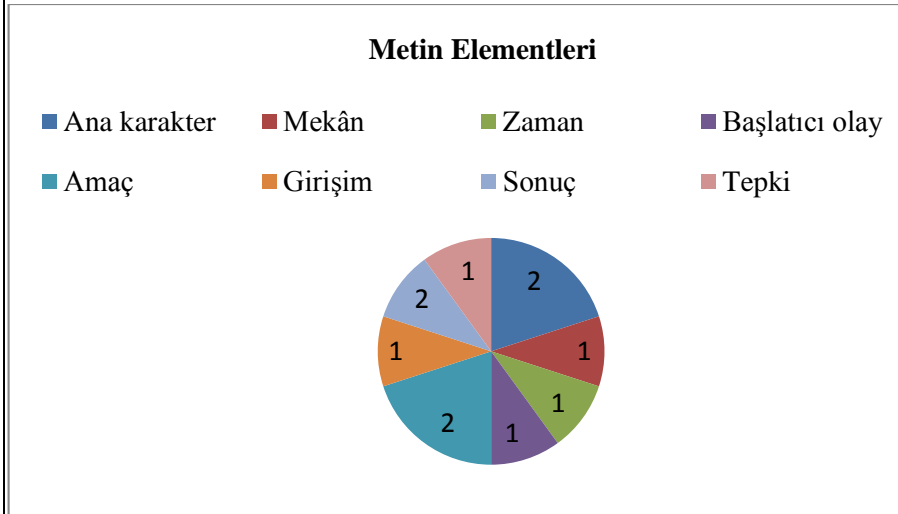
1-KAHRAMANLAR	Ana karakter	Yardımcı karakterler
	Tosun Bey	Padişah, Yeniçeri Ağası, Zal Mahmut, Perviz Efendi, Mahmut Çelebi, Sadrazam, Paşa Efendi, İhtiyar, Sokullu, Ferudun Bey, Silahtar, Cafer Ağa, Nişancı
2-MEKÂN	Otağ-1 Hümayun	
3-ZAMAN	49 gün	
4-BAŞLATICI OLAY	Otağı Hümayun'un kaybolması	
5-PROBLEM	Tosun Bey'in niçin idam edileceğinin bilinmemesi	
6-GİRİŞİM	İhtiyar Bey'in, Tosun Bey'e başının kesilmesini kabul etmeyeceğini ve ricada bulunacağını söylemesi	
7-SONUÇ	Tosun Bey'in fermanı ihtiyara getirip başının kesilmesinin emredildiğini söylemesi	
8-TEPKİ	Duyuşsal tepki: Tosun Bey'in fermanı okuduktan sonra babası gibi başının kolay kolay kestirmeyeceğini düşünmesi	

Grafik 6: Ferman Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

7- HİKÂYE FORSA

1-KAHRAMANLAR	Ana karakter	Yardımcı karakterler
		Kara Memiş (İhtiyar)
2-MEKÂN	Ada, Kasaba ve Harap kulübe	
3-ZAMAN	Kara Memiş'in kırk yıl esir olduğu zaman dilimi	
4-BAŞLATICI OLAY	Kara Memiş'in Malta korsanları eline düşmesi	
5-PROBLEM	Kara Memiş'in esir düşmesi	
6-GİRİŞİM	Psikolojik girişim: Kara Memiş'in sürekli dua etmesi ve rüyasında esirlikten kurtulduğunu görmesi	
7-SONUÇ	Kara Memiş'in esirlikten kurtulması	
8-TEPKİ	Kara Memiş'in, Turgut ile cenge gitmek istemesi, Turgut'un buna karşı çıkması	

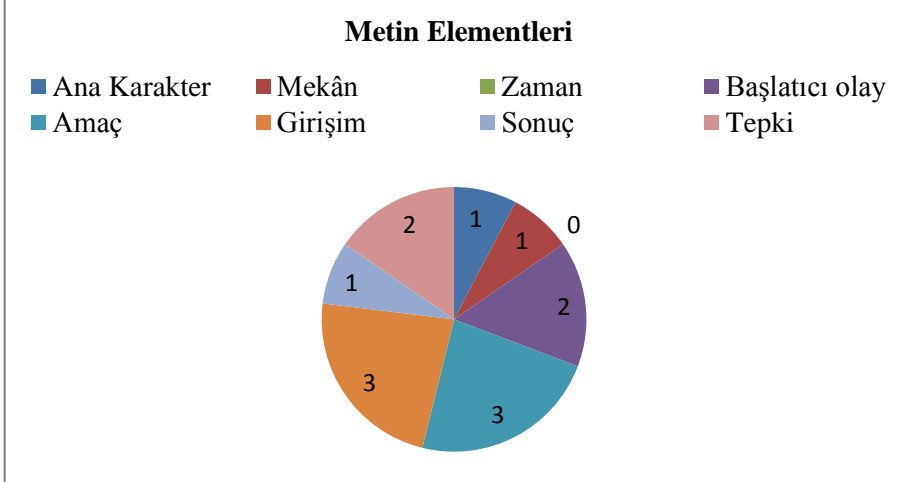
Grafik 7: Forsa Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

8- HİKÂYE BİR ÇOCUK ALEKO

1-KAHRAMANLAR	Ana karakter	Yardımcı karakterler
	Küçük Ali (Aleko)	Papaz, Zâbitler, Rumlar, Tercüman, Yaver, Askerler
2-MEKÂN	Şose, Kilise	
3-ZAMAN	---	
4-BAŞLATICI OLAY	Küçük Ali'nin köyüne dönmek istemesi	
5-PROBLEM	Küçük Ali köylülerinin köyden sürülmesi	
6-GİRİŞİM	Küçük Ali'nin köye dönmek için yola koyulması Papa'nın, Küçük Ali'yi İngiliz askerlerinin arasına sokmak için göndermesi İngilizlerin de Küçük Ali'yi Türk paşaları çadırına saatli bomba yerleştirmek için göndermeye çalışması	
7-SONUÇ	Küçük Ali'nin, Rus Papaz tarafından casus olarak kullanılması Küçük Ali'nin en son vatanı için fedakârlık yapması	
8-TEPKİ	Eylemsel Tepki: Küçük Ali'nin Türk çadırına saatli bombayı yerleştirmeyeceğini söylemesi	

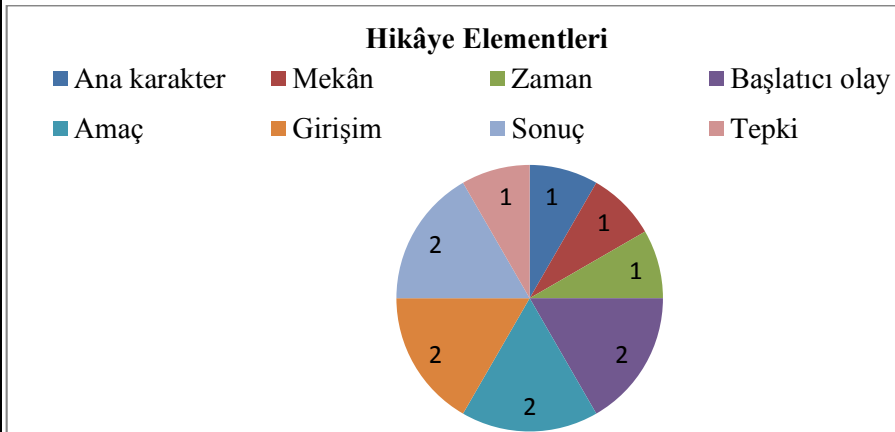
Grafik 8: Bir Çocuk Aleko Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

9- HİKÂYE TAM BİR GÖRÜŞ

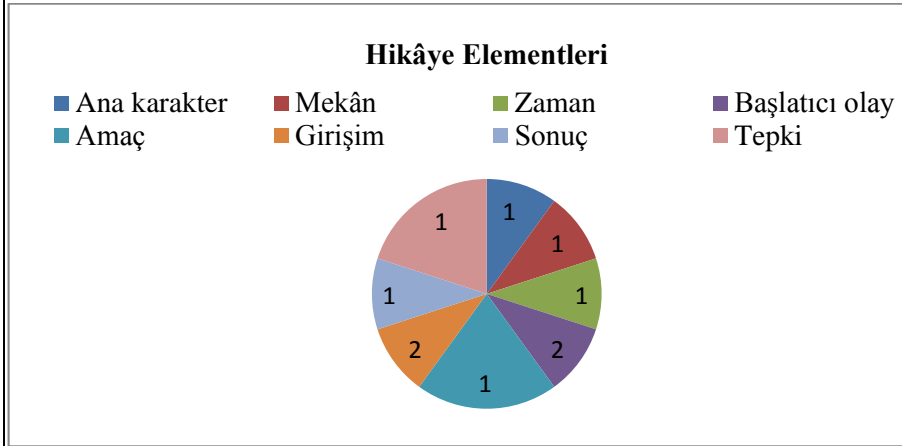
1-KAHRAMANLAR	Ana karakter	Yardımcı karakter
	Anlatıcı(Öznenin kendisi), Sermet, Efruz	Siyah çocuk, Köylüler
2-MEKÂN	Taş köprü, Kahve	
3-ZAMAN	Geçmiş bir sene	
4-BAŞLATICI OLAY	Anlatıcının Sermet ile Şişli'ye doğru yürürken Efruz Bey'i görmesi	
5-PROBLEM	Anlatıcı, Sermet ve Efruz'un farklı görüşlerinin olması	
6-GİRİŞİM	Anlatıcının Sermet ve Efruz ile beraber sosyoloji kitaplarını köprü altına saklaması	
7-SONUÇ	Sosyoloji kitaplarında anlatılanların günlük hayattan farklı olabileceği düşünülmesi	
8-TEPKİ	Eylemsel Tepki: Anlatıcı, Sermet ve Efruz'un kütüphaneye gitmesi Duyuşsal Tepki: Siyah çocuğun Efruz'a terbiyesiz demesi, Efruz'un kızarması Eylemsel Tepki: Efruz'un kahvede bütün köylülere siz bu çocuk kadar olmuyorsunuz demesi	

Grafik 9: Tam Bir Görüş Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

10- HİKÂYE İLK CİNAYET

1-KAHRAMANLAR	Ana karakter	Yardımcı karakter
	Anlatıcı(Öznenin kendisi)	Anlatıcının annesi, Sarı saçlı hanım, İhtiyar kadın
2-MEKÂN	Deniz kenarı	
3-ZAMAN	Yaz	
4-BAŞLATICI OLAY	Tentenin kenarına bir kuşun konması	
5-PROBLEM	---	
6-GİRİŞİM	Anlatıcının (öznenin, yazarın) annesinin kuşu tutmaya çalışması	
7-SONUÇ	Anlatıcının (çocuğun, yazarın) kuşu elinde sıkarak öldürmesi	
8-TEPKİ	Duyuşsal Tepki: Aradan otuz yıl geçmesine rağmen anlatıcının nerede bir vapur ve martı görürse hüzünlenmesi ve kuşu öldürme anının aklında canlanması	

Grafik 10: İlk Cinayet Hikâyesinin Metin Elementleri Puan Dağılımı

Hikâye Ele- mentler	Ana karakter	Mekân	Za man	Başlatıcı olay	Amaç	Girişim	Sonuç	Tepki	Topl.
And	1	1	1	2	2	3	1	2	13
Yalnız Efe	1	1	1	2	2	2	2	1	12
Nezle	1	1	1	2	2	3	1	2	13
Büyücü	1	1	1	2	2	3	1	2	13
İlk Namaz	1	1	1	1	1	0	1	0	6
Ferman	2	1	1	1	1	1	1	2	10
Forsa	2	1	1	1	2	1	1	1	10
Bir Çocuk Aleko	1	1	0	2	3	3	1	2	13
Tam Bir Görüş	1	1	1	2	2	2	2	1	12
İlk Cinayet	1	1	1	2	1	2	1	1	10
Almabilecek en yüksek puan	20	20	20	20	30	40	20	20	190
Alınan puan	12	10	9	17	18	20	12	14	112

Ancak metinde geçen “kış”, “yaz” ifadeleri ile zamanın “kış” ya da “yaz” olduğu anlaşılabilir. Hikâye elementleri açısından zaman ifadelerinin sadece isim olarak geçmesi, metnin zaman elementi bakımından sağlam olmasını engellemektedir.

Analiz edilen Ömer Seyfettin hikâyelerinde mekân, açık mekân olarak adlandırılan; köy, kasaba, okul, savaş alanı gibi mekânlardır. Ancak hikâyelerde geçen bu mekânların betimlenmesi zaman elementinde olduğu gibi mekân elementinde de yapılmamıştır.

Araştırmanın “Hikâye haritası bağlamında düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyeleri çocuk kitapları niteliklerini taşıyor mu?” şeklinde ifade edilen üçüncü alt amaç ile ilişkin bulgularına, hikâye haritası ve metin elementleri puan dağılımında gösterilen verilerden hareketle ulaşılmaktadır.

Hikâye haritası bağlamında düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinde, hikâye haritasının bütün unsurları bulunmakta, ancak Ömer Seyfettin hikâyelerinin metin elementleri bakımından zayıf olduğu görülmektedir. Hikâye haritası unsurlarının bir metinde tam olarak bulunması; çocuğun hikâyede geçen olay, tema ve konuyu kolay bir şekilde anlamasını sağlamaktadır. Metin elementleri bakımından zayıf hikâyelerin yanında çocuklar için uygun olabilecek hikâyeler de bulunmaktadır. Çalışmada ele alınan ve bu duruma en iyi örnek olabilecek hikâyeler “İlk Namaz” ve “İlk Cinayet”tir. Bu her iki hikâye metin elementleri bakımından sağlam değildir, ancak yazar, bu hikâyelerde çocukluk anılarını anlattığı için, bu hikâyeler çocuklar tarafından ilgi ile okunabilecek niteliktedir. Bu özelliklerden dolayı Ömer

Seyfettin hikâyelerinin, çocuk hikâyelerinin özelliklerini yansıttığı ifade edilebilir.

Ömer Seyfettin'in bazı hikâyelerinde de hikâye haritalarının unsurları (zaman ve mekân gibi elementlerin) ayrıntılı verilmediği için bu hikâyelerin çocuklar tarafından doğru olarak anlaşılması zor olabilir. Yazarın "*Ferman*" ve "*Bir Çocuk Aleko*" adlı hikâyeleri bu duruma örnek olarak gösterilebilecek niteliktedir.

Araştırmanın "Hikâye haritası bağlamında düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyeleri çocuk kitapları niteliklerini taşıyor mu?" şeklinde ifade edilen dördüncü alt amaç ile ilişkin bulgularına hem tablolarda verilen hikâye haritası unsurlarından hem metin elementleri grafiklerinden hem de hikâyelerin içerik analizlerinden ulaşılabilmektedir. Hikâye haritaları tablolarına ve hikâyelerin metin elementleri grafiklerine bakıldığında Ömer Seyfettin hikâyelerinin çocuk kitaplarının özelliklerini taşıdığı söylenebilir. Ancak içerik analizi açısından bakıldığında hikâyelerdeki bazı metin elementlerinin ayrıntılı olarak verilmemiş olması, çocukların hikâyeleri doğru anlamasını engellendiği söylenebilir.

Ömer Seyfettin'in hikâyelerinde çocukluk anlarına yer vermiş olması, Ömer Seyfettin hikâyelerinin çocuklar tarafından zevk içerisinde okunmasını sağlamaktadır. Analiz edilen bu hikâyelerin içinde "*And*" adlı hikâye bu duruma örnek verilebilecek hikâyelerden biridir. "*Bir Çocuk Aleko*" adlı hikâyede geçen "Adam anası, babası için her türlü fedakârlığı etmeli. Hatta canını bile vermeli. Öksüzlerin anası ve babası milletleridir. Her öksüz, milleti için en büyük hizmetlere hazır olmalı. Öksüze bakan, büyüten millettir. Millet, evladından yardım ister" (Ömer Seyfettin, 2010a:49), türevinden bu ifadeler çocuğun duygu ve düşünce dünyası açısından önemlidir. Bu açıdan düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyeleri çocuklar için önemlidir.

"*İlk Namaz*" hikâyesinde geçen; "Öncelikle Müslüman olduğum için ey yüce Allah'ım sana hamd ederim, de... Sonra, vatanımın düşmanlarını perişan etmeni senden dilerim, de... Sonra bütün acı çeken, hasta olan, felakete uğrayan, fakir olan Müslümanların sağlık ve kurtuluşlarını senden isterim, de..." (Ömer Seyfettin, 2015a:13). Bu cümleler ve iletiler çocukların kendi toplumunun değerlerini benimsemesi açısından önem taşımaktadır. Bu tür iletileri taşıyan hikâyelerin çocuklara okutulması, çocukların kendi toplumunun değerlerini benimsemesini sağlayacaktır.

Çeçen, Seven, Tozlu ve Uludağ, "Çocuk kitaplarında manevi ve kültürel değerlere önem verilmeli, çocukların demokratik anlayışa ve saygın bir kişiliğe sahip olmasına özen gösterilmelidir" (Seven, 2010:108), demektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinin konusunu ve temasını oluşturan unsurların bu bağlamda olduğu görülmektedir. Bu duruma en iyi örnek olabilecek hikâye "*İlk Namaz*"dır.

Ömer Seyfettin'in "*And*", "*İlk Namaz*" ve "*İlk Cinayet*" hikâyelerinin konu, tema, dil ve anlatım bakımından çocuklara uygun olduğu söylenebilir. "*And*" hikâyesinde yazar, okul yıllarından bahsederken hem inandırıcı hem

de çocuklar arasında yaşanabilecek olayları anlatmaktadır. “*İlk Namaz*” hikâyesinde de anlatılanlar çocukluk anıları ve günlük hayatta yaşanabilecek niteliktedir. “*İlk Cinayet*” hikâyesinde de yazar, çocukluk anılarını anlatmakta ve yaşanabilecek nitelikteki bir olayı kurgulanmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde Ömer Seyfettin’in, bazı hikâyelerinin çocuk kitapları özelliklerini taşıdığı ifade edilebilir. Ömer Seyfettin’in “*Ferman*” ve “*Bir Çocuk Aleko*” hikâyeleri vatan ve millet için fedakârlık konularının işlendiği hikâyelerdir. Hikâyelerde vatan ve millet için fedakârlığın nasıl yapılabileceği iletisi sayesinde bu her iki hikâye de çocuklar için önemli hale gelmektedir.

Araştırmanın “Dil ve anlatım bağlamında değerlendirildiğinde Ömer Seyfettin hikâyeleri çocuklar için uygun mudur?” şeklinde ifade edilen beşinci alt amaç ile ilişkin bulgularına içerik analizi ile değinilmektedir.

Ömer Seyfettin Türkçeyi sağlam kullanan hikâyecilerden biridir. Yazarın, hikâyelerinin dil açısından sağlam olması, çocukların dil gelişimini olumlu etkilemektedir. Dolayısıyla çocuk kitaplarının ana dili yönünden nitelikli olması, çocuğun dil gelişimini de olumlu yönde etkilemektedir. Hikâyeler “Anadilin söz varlığını çocuklara tanıtan, dilin anlam yapısını, özelliklerini, anlatım gücünü örneklendiren bir araç olarak çocukların karşılaştıkları, ilk özgün dil modelleridir” (Sever, 2003:137). Bu açıdan düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinin çocuklar için uygun hikâyeler olduğu söylenebilir.

“İhtiyar’ın Zal Mahmut’tan daha kuvvetli olduğunu herkes biliyordu. Kuş gibi uçar, yıldırım gibi seğirtir, arslan gibi atılır, kaplan gibi parçalar” (Ömer Seyfettin, 2010a:12). Yine “*Bir Çocuk Aleko*” adlı hikâyesinde geçen “Şosedede hızlı yürümeye başladı. Hava açıktı. Tekerlek izleri, hayvan izleri ile örtülü yol yine تنها idi. Bir gün gitti. İki gün gitti. Üç gün gitti” (Ömer Seyfettin, 2010b:52-52).

Büyücü hikâyesinde geçen; “hepsini kırdılar, kopardılar, döktüler, dağdıtılar, yıktılar” (Ömer Seyfettin, 2010c: 52). Bu gibi dil ve anlatıma sahip eserler çocuğun hayal dünyasının gelişimini olumlu etkilemektedir. Bu bakımdan Ömer Seyfettin hikâyelerindeki cümlelerin kısa ve özlü bir anlatıma sahip olduğu söylenebilir. Bu açıdan düşünüldüğünde Ömer Seyfettin’in hikâyelerinin, dil ve anlatım yönünden çocuklar için uygun eserler olduğu söylenebilir.

“*Bir Çocuk Aleko*” adlı hikâyesinden alınan “(...) Hazırım. Buraya geldiğiniz gibi gidebilirsiniz. Giderim. Beni Türkler de Türk sanıyorlar. Çok güzel Türkçe bilirim” (Ömer Seyfettin, 2010b:63) gibi kısa ve açık cümleler çocukların konuyu ve ana dili yapısını kolay kavramaları bakımından çocuklar için önemli cümlelerdir.

Sonuç

Ömer Seyfettin hikâyelerinin hikâye haritasının çıkarıldığı, metin elementlerinin gösterildiği ve çocuk edebiyatı açısından değerlendirildiği bu ça-

lişmada, Ömer Seyfettin hikâyelerinde en fazla yer verilen metin elementlerin “başlatıcı olay” ve “tepki”; en az yer verilen elementlerin ise “zaman”, mekân” ve “girişim” olduğu tespit edilmiştir.

Ömer Seyfettin hikâyelerinde bütün hikâye unsurlarına yer verilmiştir, ancak hikâyelerde bu unsurlar ayrıntılı olarak açıklanmamıştır. Hikâyelerdeki unsurların tam olarak açıklanmaması hikâyenin anlaşılması üzerinde etkili olabilmektedir. Ömer Seyfettin hikâyelerindeki ‘zaman’ ve ‘mekân’ elementleri bu bakımdan zayıftır.

Ömer Seyfettin hikâyelerinde Türkçe cümle yapıları göz önüne alındığında hikâyelerin söz dizimi, cümle kuruluşları, dil ve anlatım bakımından açık ve akıcı olduğu tespit edilmiştir. Ömer Seyfettin hikâyelerinden bazılarının konu ve tema açısından çocuk kitapları özelliği taşıdığı belirtilmiş; yazarın, dil ve anlatım bakımından Türkçeyi sağlam kullandığı görülmüştür. Yazarın, eserlerinin dil ve anlatım bakımından zengin olması, çocukların ana dili gelişimini olumlu yönde etkileyen bir durumdur. Bu bağlamda düşünüldüğünde Ömer Seyfettin hikâyelerinin sağlam Türkçeye sahip olması, çocukların Türkçe dil yapısını anlamaları bakımından önem taşımaktadır.

İncelenen Ömer Seyfettin hikâyelerindeki dilin açık ve anlaşılır olduğu ve yazarın, bazı cümlelerde anlamı çocuklar tarafından bilinmeyen sözcüklere yer veriyor olması; çocukların sözcük dağarcıklarının genişlemesini olumlu etkileyecektir.

İncelenen Ömer Seyfettin hikâyelerinden; “*And*”, *İlk Namaz*”, “*İlk Cinayet*”, “*Ferman*”, “*Forsa*”, “*Bir Çocuk Aleko*” ve “*Tam Bir Görüş*” hikâyelerinin tema ve konu bakımından çocuklara uygun nitelikte hikâyeler olduğu söylenebilir. Ömer Seyfettin’in ilk hikâyelerinden biri “*İlk Namaz*”dır. Bu hikâye, hikâye haritası ve metin elementlerine göre değerlendirildiğinde her iki açıdan da incelenen hikâyelerin içinde en zayıf olanıdır ancak yazarın olayı kurgulama biçimi ve anlatılan olayın toplumdaki değerler açısından önemli oluşu bu hikâyeyi çocuklar için önemli kılan unsurlardan biridir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ş.(2011). **Şiir Tahlili / Teori-Uygulama**. Ankara: Akçağ Yayınları.
 Aktaş, Ş.(1991). **Roman Sanatı ve Roman İncelenmesine Giriş**. Ankara: Akçağ Yayınları.
 Akyol, H. (2014). **Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Pegem Akademi.
 Baş, B. (2014). “**Çocuk Edebiyatı**”. Abdurrahman Güzel, Halit Karatay(Ed). Türkçe Öğretimi El Kitabı.(469-520A). Ankara: Pegem Akademi.
 Baştuğ, M. ve Keskin, H. K. (2013). **Öğrencilerin Hikâye Edici Metinlerdeki Problemi Belirleme Becerilerinin İncelenmesi**. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, S. 2/1, s.284-290.
 Ceran, K. ve Karabacak, E. (2014). **Ömer Seyfettin’in Falaka Hikâyesinin Türkçe Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi**. Turkish Studies / International Peri-

odical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S.9/12, s. 57-74.

Çeçen, M. A. (2010). **İlköğretim 6-8.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Türü Metinlerin Hikâye Haritası Yöntemine Göre İncelenmesi**. Ulusal Malatya Sempozyumları-I Bilgi Çağında Eğitim ve Malatya. Bilgi Yolu Eğitim Kültür ve Sosyal Araştırmalar Merkezi Yayınları.(431-452).

Çeçen, M. A. (2009). **Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Hikâyelerin Metin Elementleri Açısından İncelenmesi**. I. Ulusal Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu Bildirileri, Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları. (151-158).

Çeçen, M.A. ve Çiftçi, Ö. (2007). **İlköğretim 6.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından İncelenmesi**. Milli Eğitim, S.173, s.39-49.

Coşkun, E. (2009). **“Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi”**. Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol (Ed). İlköğretimde Türkçe Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.

Coşkun, E. (2005). **İlköğretim Öğrencilerin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Dilidüzgün, S. (1996). **Çağdaş Çocuk Yazını**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Gökçe, B. ve Sis, N. (2011). **Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinin “Hikâye Haritası” Yöntemine Göre İncelenmesi ve Genel Bir Değerlendirme**. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S. 6/3 s.1925-1949.

Güleyüz, H.(2002). **Yaratıcı Çocuk Edebiyatı**. Ankara: Pegem A Yayınları.

Işıkdoğan, N. (2009). **Hikâye Haritası Tekniğinin Zihin Engelli Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerini Kazanmalarındaki Etkililiği**. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı(Yüksek Lisans Tezi).

Kavruk, H., Salman, R.,Öztürk, A., Aydın, G., Uğur, H. ve Karagöz,(N.2006) **(Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım**. Malatya: Uğurel Matbaası.

Karasar, N. (2014). **Bilimsel Araştırma Yöntemi/ Kavramlar İlkeler Teknikler**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Seven, S. (2010). **“Çocuk Kitapları”**. Şener Demirel (Ed). Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı(104-115). Ankara: Pegem Akademi.

Sever, S.(2003). **Çocuk ve Edebiyat**. Ankara: Kök Yayıncılık.

Şimşek, T., Yalcın, F. ve Yakar, Y. M. (2011). **“Çocuk ve Edebiyat”**. Tacettin Şimşek (Ed).Kuramdan Uygulama Çocuk Edebiyatı El Kitabı(11-41). Ankara: Grafiker Yayınları.

Şimşek, T., Arslan, A.ve Yakar, Y. M. (2012). **“Çocuk Edebiyatı Tarihi”**. Tacettin Şimşek (Ed).Kuramdan Uygulama Çocuk Edebiyatı El Kitabı (43-65). Ankara: Grafiker Yayınları.

Şirin, M. R. (2006). **Türkiye Gerçeği: Okumama Alışkanlığı (Türkiye'nin Okuma Alışkanlığı Karnesi)**.Çocuk Vakfı. (s. 2-19).

Tekin, M. (2001). **Roman Sanatı (Romanın Unsurları)**. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

Zengin, A. ve Zengin, N. (2007). **Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı**. İstanbul: Truva Yayınları.

Yazarın İncelenen Hikâye Kitapları

- Ömer Seyfettin (2010). **And**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010). **Yalnız Efe**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010). **Nezle**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010c). **Büyücü**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2015a). **İlk Namaz**. İstanbul: Timaş Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010a). **Ferman**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010). **Forsa**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010b). **Bir Çocuk Aleko**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2010). **Tam Bir Görüş**. Ankara: Akçağ Yayınları.
Ömer Seyfettin (2015). **İlk Cinayet**. İstanbul: Timaş Yayınları.